

Nr 211.

Av herr **Ekman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudgrunderna för en rättegångsreform.

Genom proposition till innevarande års riksdag, nr 80, har Kungl. Maj:t berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående huvudgrunderna för en blivande rättegångsreform. Vid framläggandet av dessa huvudgrunder har föredragande departementschefen icke kunnat undgå att vidröra även åtskilliga detaljfrågor av större vikt. Om också riksdagen synes kunna och böra i huvudsak godkänna de av departementschefen angivna allmänna grunderna för rättegångsreformen, kunna dock i nämnda *detaljfrågor* olika meningar göra sig gällande. Det är emellertid för riksdagen knappast möjligt att på ärendets närvarande stadium och i saknad av utarbetade förslag fatta ståndpunkt till de olika lösningar av dylika detaljfrågor, vilka kunna tänkas förekomma. Ett sådant ståndpunktstagande från riksdagens sida beträffande detaljfrågor begäres icke heller av Kungl. Maj:t, som tillfrågat riksdagen allenast beträffande rättegångsreformens *huvudgrunder*. Men ett förbehållslöst godkännande av dessa huvudgrunder, såsom de framställts i statsrådsprotokollet, kan lätt komma att vid det fortsatta arbetet på reformens genomförande uppfattas såsom ett godkännande av föredragande departementschefens uttalanden jämväl i nu berörda detaljfrågor. Det synes därför riktigast, att riksdagen — som icke är i stånd att nu tillförlitligt bedöma innebörden och verkningarna av en lösning i den ena eller andra riktningen av dessa frågor — i samband med ett godkännande av huvudgrunderna för rättegångsreformen förbehåller sig full handlingsfrihet beträffande alla detaljfrågor och särskilt de av departementschefen i hans anförande till statsrådsprotokollet berörda frågorna av denna art, vilka närmare sammanhånga med reformens huvudgrunder.

För bevarande av denna handlingsfrihet är emellertid icke nog med, att ett dylikt förbehåll i allmänhet göres, utan därtill fordras jämväl, att riksdagen vid det slutliga avgörandet av frågorna sättes i tillfälle att kunna fullständigt bedöma och fritt besluta om desamma. Detta kan icke ske utan att fullständigt utarbetade förslag föreligga beträffande olika möjliga lösningar. Skulle i omtvistade detaljfrågor vid det slutliga avgörandet för riksdagen

finnas tillgängliga allenast förslag, utarbetade i den riktning, den för tillfället då fungerande departementschefen finner sig böra framställa, blir praktiskt taget riksdagen urståndsatt att fatta beslut i annan riktning, med mindre än att hela reformen *avslås* för beredande av tillfälle till utarbetande av lagförslag i de detaljfrågor, i vilka riksdagen tilläventyrs intager en annan ståndpunkt än Kungl. Maj:t. Givetvis kan icke begäras, att en departementschef skall till framläggande för riksdagen förorda något annat förslag, än det han för sin del gillar. Men detta hindrar icke att inom departementet eller av särskilda sakkunniga kunna *på riksdagens begäran* utarbetas och hållas för riksdagen tillgängliga alternativa förslag beträffande detaljer i rättgångsreformen, där det kan förmodas, att starka meningsskiljaktigheter vid det slutliga avgörandet skola göra sig gällande, och där riksdagen för sitt ståndpunktstagande bör hava tillfälle att med varandra *under lika villkor och förutsättningar* jämföra från olika utgångspunkter utarbetade förslag.

Bland detaljfrågor, som härvid kunna ifrågakomma, tillåter jag mig påpeka följande:

1:o) *Begränsning av omedelbarheten i överrätt* (k. prop. sid. 116—117).

En princip av stor vikt för processförfarandet är, att vid huvudförhandlingen i ett mål materialet skall föreläggas domstolen i muntlig form, samt att det är på domstolens *omedelbara* uppfattning av vad sålunda förekommit, som domen skall byggas. Från denna princip måste emellertid redan vid underrätten av tvingande praktiska skäl vissa avvikelser göras. Än mera är detta fallet i överrätt. Parters och vittnens utsagor framträda vid underrätten i större ursprunglighet, och ett förnyat framförande därav skulle säkerligen i många fall bliva vanskligt. Därtill kommer, att en upprepning av bevisningen i överrätt i regeln kommer att betunga parterna med mycket stora kostnader. Givetvis bör det likväl i varje fall stå parten öppet att i hovrätten förebringa sin bevisning ånyo — alltså att på nytt låta där avhöra sina vittnen ävensom fullständiga sin tidigare bevisning — om han så anser nödigt. Men någon *ovillkorlig* skyldighet därtill bör icke åläggas honom. Skulle emellertid omständigheter förekomma, som rubba domstolens tilltro till den i underrättens protokoll återgivna bevisningen eller eljest göra ett förnyat bevisupptagande önskvärt, bör dock överdomstolen av eget initiativ äga att förordna om bevisningens förnyande i erforderliga delar. En sådan — av föredragande departementschefen i propositionen förordad — modifikation av omedelbarhetsprincipen vid processförfarandet i hovrätten synes välgrundad och lämplig.

Emellertid har föreslagits och jämväl av departementschefen förordats, att i *grövre brottmål* — varmed synes avses mål, däri straffet kan bestämmas till straffarbete eller till fängelse i sex månader eller därutöver — all bevisning, som är av betydelse för målet i dess fullföljda skick, skall oberoende av parts yrkande därom ånyo förebringas. Men om den anmärkningen är riktig, att ett förnyat framförande av bevisningen i hovrätt kan vara vanskligt ur synpunkten av bevisningens värde, så är det svårt att inse, varför

man just i de grova brottmålen skall utsätta sig för denna vansklighet. I de allra flesta fall torde det komma att visa sig, att utredningen — särskilt vittnesbevisningen — vid ett förnyat framförande förlorat mycket av den omedelbarhet och friskhet, som vid dess första framförande inför underrätten förlänar den ett särskilt värde; och kommer därtill, att vittnen icke längre kunna anträffas eller att eljest av varjehanda anledningar luckor i den förut framförda utredningen och bevisningen uppstå, så kan lätt den i hovrätten förebragta utredningen och bevisningen komma att framstå såsom väsentligen svagare än den, på vilken underrätten dömt, och därmed även hovrättsdomen framstå såsom mindre tillförlitlig. För rättssäkerheten torde det vara fullt tillräckligt, om dels parterna i de grova brottmålen liksom i andra mål tillförsäkras full frihet att, om de så önska, ånyo framföra sin bevisning i hovrätten, och dels hovrätten — särskilt i dess mål — låter sig angeläget vara att, då skäl därtill finnes, begagna sig av rätten att på eget initiativ förordna om bevisningens förnyande.

På grund härav anser jag,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmål en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna finnas möjlig och lämplig, och att förslag därtill bör till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågan utarbetas.

2:ϕ) *Nämndens sammansättning och inflytande i häradsrätt* (k. prop. sid. 120—121).

I Kungl. Maj:ts proposition uttalas, att häradsrätten bör allt framgent som hittills bestå av en lagfaren domare och nämnd. Beträffande nämndens sammansättning och inflytande på det rättsliga avgörandet har föredragande departementschefen för sin del ansett övervägande skäl tala för, att det domföra antalet nämndemän bestämmes till åtta, samt att nämndens röst skall gälla mot domarens i fall, då en majoritet av sex nämndemän förefinnes.

Inom lagrådet har på denna punkt synnerligen delade meningar yppat sig. Av dess fyra ledamöter har justitierådet *Alexanderson* anslutit sig till processkommissionens förslag, att antalet ledamöter i fungerande nämnd begränsas till fem och att regeln, att endast enhällig nämnds mening skall gälla mot domarens, modifieras därhän, att domaren redan av fyra eniga ledamöter kan överröstas. Regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga* har ansett mest önskligt, att nämnden får behålla den karaktär, som den för närvarande äger. Skulle emellertid, med hänsyn till ökning av arbetsbördan för nämndemännen, det finnas nödigt att bestämma ifrågavarande antal till endast fem, borde i allt fall enligt hans mening den kollektiva rösträtten bibehållas. Justitierådet *Wedberg* har uttalat, att det syntes honom motbjudande att, mot ortsbefolkningens önskan, framtvinga en reduktion av nämnden från tolv medlemmar till fem. Han vågade dock icke bestrida, att på sina håll nämndemansvärvet bleve alltför betungande, om ej antalet nedbragtes till fem. Men han förmenade att, därest latituden sju till tolv ej kunde bibehållas, annan

förändring ej borde ske, än att talet sju sänktes till fem. Och liksom nu skulle blott enhällig nämnd kunna överrösta domaren. Han tillade dock, att han icke hyste några allvarligare betänkligheter mot kommissionens förslag om fixering av nämndemännens antal till fem och om röstberäkningen. Justitierådet *von Seth* anförde: »Jag delar, visserligen icke de farhågor, som på vissa håll kommit till uttryck, att den organisation av nämnden vid underätterna, som kommissionen föreslagit, skulle komma att innebära vissa risker för rättsskipningens säkerhet. I all synnerhet skulle detta enligt mitt förmenande icke behöva bliva fallet, om det uppställdes bestämda kvalifikationer i personligt hänseende, som måste uppfyllas för att kunna väljas till nämndeman — bland annat en viss förfarenhet i allmänna värv — och det bereddades vederbörande domstol rätt att av eget initiativ tillse, att dessa kvalifikationer uppfylldes av den valde. Däremot kan jag ej värja mig för det intrycket, att en nämnd, sådan kommissionen tänkt sig densamma, skulle få svårt att bibehålla det höga anseende, våra häradsnämnder hittills åtnjutit, och på samma gång bliva det fasta föreningsband mellan domstolarna och folket dessa otvivelaktigt varit. Det ligger en helt annan pondus över ett enhälligt uttalande av en något så när talrikt besatt häradsnämnd, än som skulle komma att ligga över ett beslut dikterat av fyra nämndemän mot domaren och en femte nämndeman. Ett sådant beslut kan aldrig få den karaktär av ett fullödigt uttryck för den fackliga rättsuppfattningen, som ett av nämnden dikterat beslut nu otvivelaktigt i regel har. Skulle nämnden därtill av de ändrade omröstningsbestämmelserna låta sig förledas att söka göra sig mera gällande än nu på områden, där den saknade förutsättningar för en omdömesgill prövning, skulle dess anseende säkerligen hastigt sjunka. Då jag emellertid, som nämnt, icke kan se någon större fara för rättssäkerheten i kommissionens förslag, och detta nog torde överensstämma med önskemålen inom vida kretsar, har jag ej velat motsätta mig detsamma.»

Av lagrådets fyra ledamöter har sålunda endast en, nämligen justitierådet *Alexanderson*, oförbehållsamt anslutit sig till kommissionens förslag. De tre övriga ledamöterna synas föredraga ett bibehållande av nämnden sådan den nu är.

För min del vill jag icke motsätta mig en sänkning av det domföra antalet nämndemän från sju till fem, om så av praktiska skäl kan befinnas nödigt. Men däremot bör, enligt min mening, den bestämmelsen vidhållas, att blott *enhällig nämnd* skall kunna överrösta domaren, och detta i all synnerhet om det domföra antalet nämndemän sänkes. Ty den enda bärande grunden för nämndens meddömanderätt är den, att nämnden gent emot den rättsbildade domaren skall på ett auktoritativt sätt representera den folkliga rättsuppfattningen. Men om denna rättsuppfattning icke är enhällig, utan representanterna för densamma stå sinsemellan splittrade, är det utan vidare klart, att den juridiskt skolade rättsuppfattningen och icke den inom sig själv oeniga lekmanuuppfattningen skall fälla utslaget.

Med hänsyn till det synnerligen oklara läge, i vilket denna viktiga fråga befinner sig, anser jag,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmål en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna befinnas möjlig och lämplig, och att förslag därtill bör till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågan utarbetas.

3:o) *Nämnd i rådhusrätt och hovrätt* (k. prop. sid. 126 och 130).

Enligt de i Kungl. Maj:ts proposition framlagda huvudgrunderna för en rättegångsreform skulle i såväl rådhusrätt som hovrätt nämnd medverka, dock endast i de grövre brottmålen.

Vad *rådhusrätterna* beträffar synes en sådan anordning godkännas under förutsättning, att allenast *enhällig nämnd* må fälla utslaget, gent emot de lagfarna domarne, vare sig dessa äro ense eller av skiljaktiga meningar. Är i ett brottmål av grövre art saken så invecklad och svårbedömd, att de lagfarna ledamöterna icke kunna enas, så lærer det icke vara tillrådligt att låta folkmeningen fälla utslaget, med mindre än att densamma företrädes av en enhällig nämnd.

Beträffande åter frågan om deltagande av nämnd i *hovrätt* måste jag ställa mig bestämt avvisande. Nämnd har redan medverkat vid målets avgörande i underrätt och *den folkliga rättsuppfattningen* har sålunda där varit i tillfälle att uttala sitt ord. Att i hovrätten söka få fram *ett nytt uttryck för samma folkmening* synes principiellt oriktigt och skulle lätt kunna resultera uti, att folkmening komme att stå mot folkmening i ett och samma mål, något som skulle vara i hög grad ägnat att försvaga nämndsinstitutionens betydelse. Därtill kommer, att anlitaandet av nämnd i de vid hovrätten anhängiga grövre brottmålen skulle medföra synnerligen allvarsamma olägenheter av ekonomisk och praktisk natur. Kostnaderna bleve mycket betydande, då ju till hovrätterna årligen fullföljas ett mycket stort antal brottmål av den beskaffenhet, att däri kan dömas till straffarbete eller till fängelse i sex månader eller därutöver. Vidare skulle i en mängd fall, till följd av nödvändigheten att inkalla nämnd, målens handläggning avsevärt fördröjas och, om den tilltalade är *häktad*, även häktningstiden för honom onödigtvis förlängas. Detta bleve nämligen händelsen i de icke sällan förekommande fall, då handläggningen måste uppskjutas för införskaffande av någon ny utredning, vittnesförhör med förut ej åberopade vittnen, utlåtande av fängelseläkare, yttrande från medicinalstyrelsen, undersökning angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet vid brottets begående m. m. I dylika fall företages nu målet till förnyad behandling omedelbart efter det den begärda utredningen till hovrätten inkommit; men vid medverkan av nämnd lærer den förnyade handläggningen icke kunna företagas förr än tidigast 8 dagar efter det målet kommit i skick att kunna ånyo fördragas. Nämndemännen, som bo spridda ofta i en från hovrätten avlägset belägen landsända och som måste förutsättas vara upptagna av egna angelägenheter eller allmänna värv, torde knappast kunna vara beredda att på hovrättens kallelse omedelbart när som helst lämna vad de hava för händer för att inställa sig i hovrättsstaden, vartill kommer att vid anmälda förhinder från en eller

flera av nämndemännen tillräcklig tid erfordras för nämndens komplettering, så att man ej äventyrar att på den utsatta dagen handläggningen av målet måste inställas till följd av uteblivanden i nämnden.

Enligt min mening vore det principiellt riktigast och ur praktiska synpunkter lämpligast, om kravet på nämnd i överrätt vid behandling av brottmål kunde ur förslaget utgå.

Jag anser därför,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande de under denna punkt angivna spörsmålen en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna befinnas riktig och lämplig, och att förslag därtill böra till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i dessa frågor utarbetas.

4:o) *Hovrättsting* (k. prop. sid. 182).

I fråga om domstolsorganisationen i överrätt har förslag framställts om anordnande av särskilda »hovrättsting» inom jurisdiktionskretsens från hovrättsstaden mera avlägsna delar. Särskilt i de *grövre brottmålen* har en dylik anordning ansetts gynnsam. Ett domfört antal av hovrättens ledamöter jämte erforderlig åklagare- och kanslipersonal (fiskal, notarie, stenograf) skulle infinna sig på ort och ställe, d. v. s. inom den underrätts domkrets, där målet i första instans avdömts. Partsförhandling och vittnesbevisning skulle inför denna i orten sammanträdande avdelning av hovrätten upprepas och dom där avkunnas. En sådan tanke skulle möjligen kunna hava något berättigande, i fall hovrätterna bibehölles vid de nu, särskilt vad Svea och Göta hovrätter beträffar, mycket stora jurisdiktionsområdena. Men meningen är ju, att antalet hovrätter skall ökas och i samband därmed det varje särskilt hovrätt tilldelade jurisdiktionsområdet minskas till en storlek, som gör det möjligt för parter och vittnen att utan alltför stora olägenheter och kostnader inställa sig i hovrätten. Ett uppdelande av hovrätterna på kringresande avdelningar skulle i hög grad förrycka och förhindra arbetets jämna gång. Det betydande antalet till hovrätterna årligen fullföljda mål, däri straffarbete eller fängelse i sex månader eller därutöver kan ifrågakomma, låter förmoda, att, ifall hovrättsting i de grövre brottmålen infördes, behov mycket snart skulle göra sig gällande av förstärkning utav arbetskrafterna i hovrätterna. I regeln torde nämligen för ett hovrättsting böra beräknas en bortovaro från hovrätten av minst tre dagar, därav två resedagar och en förrättningsdag, och detta för handläggning av *ett enda mål*. Det vore ett slöseri med arbetstid och arbetskraft, som näppeligen synes kunna försvaras.

Enligt min mening är det för processen i överrätt av synnerlig vikt, att arbetet därstädes så anordnas, att detsamma må kunna utan störande avbrott dag för dag inom hovrätten lugnt och jämnt fortgå.

Jag anser sålunda,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmål en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna befinnas möjlig och lämplig,

och att förslag med beaktande härav bör till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågan utarbetas.

5:o) *Statsåklagare och åklagare vid hovrätt* (k. prop. sid. 131—135).

Att för genomförande av ett muntligt, koncentrerat förfarande i brottmål ett stärkande av åklagarinstitutionen är nödvändigt, torde icke kunna bestridas. Ett dylikt förfarande ställer helt andra anspråk på åklagaren än det nu rådande. De förslag, som framställts till en reform av åklagarväsendet, utgå i allmänhet från att åklagaruppgifterna böra fördelas på olika tjänstemannakategorier allt efter de åtalade brottens svårhetsgrad, så att i fråga om lindrigare brott åtalsbefogenheten i stort sett, som nu, skulle tillkomma *stads- och landsfiskalerna*, under det att för de medelsvåra och grövre brotten denna befogenhet skulle tilldelas en väsentligt mera kvalificerad kår av åklagare med fullgod juridisk bildning, de s. k. *statsåklagarna*.

Emellertid torde betydande praktiska svårigheter ställa sig i vägen för en sådan anordning. Allmänt vitsordas, att den skulle medföra mycket betydande kostnader, helst som reformen icke kan stanna blott vid införandet av den nya statsåklagareinstitutionen, utan även den nuvarande stads- och landsfiskalskårens allmänna kompetens måste i väsentlig mån höjas. Därtill kommer, att en tillfredsställande fördelning av målen i olika grupper, av vilka somliga skulle omhänderhavas av underåklagare och andra av statsåklagare i praktiken svårigen låter sig genomföras. De erfarenheter härutinnan, som gjorts beträffande en dylik fördelning av åklagarekompetensen emellan å ena sidan de forna kronolänsmännen, numera, landsfiskalerna, och å andra sidan de forna kronofogdarna, numera landsfogdarna, tala *icke* för ett fortsatt experimenterande i denna riktning. Helt visst skulle det bliva både billigare, effektivare och för åklagarpersonalen mera sporrande, om ansträngningarna nu inriktades på en sådan rekrytering av den redan bestående kåren av åklagare vid underrätt, att denna bleve för sin uppgift fullt kompetent.

Vad beträffar *åklagareväsendet i hovrätt* synes mig lämpligast, att vid varje hovrätt inrättas en särskild åklagarekår av hovrättsfiskaler — »statsåklagare», om man så vill — med uppgift såväl att besluta om fullföljd av ett vid underrätt anhängiggjort åtal som ock att inför hovrätten utföra åklagaretalan, i de av underåklagare eller åtalade fullföljda eller till fullföljd anmälda målen.

I enlighet härmed anser jag,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmålen en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna befinnas möjlig och lämplig, och att förslag därtill bör till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågorna utarbetas.

6:o) *Domarekårens rekrytering* (k. prop. sid. 139—142).

Enligt nu gällande bestämmelser är utbildningen och prövningen av de unga domareaspiranterna i långt högre grad än förut varit fallet förlagd till hovrät-

terna. Möjligheterna för provtjänstgöring därstädes äro emellertid i hög grad begränsade, enär desamma så gott som uteslutande äro beroende av, huruvida vikariatförordnanden stå till buds, eller med andra ord, huruvida i mera avsevärd utsträckning tjänstledighet av hovrätternas ordinarie personal åtnjutes. Ett sådant ledighets- och vikariatsystem är redan med nuvarande domstolsorganisation för hovrätternas del betänkligt; och än mer blir detta fallet efter rättegångsreformens genomförande. Det torde vara otänkbart att, efter det moderna processförfarandets införande, ledigheter i hovrätterna skola kunna beviljas i den utsträckning, som hittills ägt rum. Icke desto mindre synes föredragande departementschefen räkna därpå. Han erinrar (sid. 140), att efter reformens genomförande de egentliga domarebefattningarna vid häradsrätterna *icke* kunna i samma utsträckning som nu tagas i anspråk för aspiranternas utbildning, och tillägger: »I fråga om de kollegiala domstolarna, rådhusrätterna och hovrätterna, göra sig betänkligheter mot anlåtande av »bisittareplatserna» i utbildningssyfte mindre gällande, även om det är uppenbart, att jämväl härvid stor återhållsamhet måste iakttagas.»

Man frågar sig, hur en sådan återhållsamhet skall vara möjlig, om provtjänstgöringen fortfarande till så väsentlig del, som i Kungl. Maj:ts proposition förutsättes, skall vara förlagd till hovrätterna. Redan nu är trängseln av domareaspiranter, som författningsenligt skola underkastas provtjänstgöring i hovrätterna, så stor, att särskilda åtgärder med avseende därå måst vidtagas i de två större hovrätterna i Stockholm och Jönköping. Säkerligen måste man räkna med, att tillfällena till dylik tjänstgöring efter reformens genomförande icke bliva flera utan färre, då i följd av de ökade krav som komma att ställas på vederbörande domstolsledamöter stor återhållsamhet *måste* iakttagas ej blott i fråga om underrättsdomarnas tjänstledighet utan även i fråga om tjänstledighet för hovrätternas ordinarie personal, varförutom ju hovrättsrådstjänsternas antal minskas från fem till fyra på varje division, något som än mer minskar utsikterna till vikariatsförordnanden.

Såvitt jag kan bedöma, lärer det i Kungl. Maj:ts proposition skisserade utbildnings- och befordringssystemet vid underdomstolarna och i hovrätterna icke kunna i verkligheten genomföras, så framt man icke vill i avsevärd mån försvaga effekten av det nya rättegångsförfarandets bärande principer, vilkas verkan förfelas, om de icke uppbäras av en skicklig, erfaren och omdömesgill ordinarie domarekår.

För dessa nya principers tillämpning i överrätt lämpar sig minst av allt ett system, som låter de ordinarie domarna i stor utsträckning ersättas med unga vikarier, som för sin juridiska utbildning i ständigt växlande följd avlösa varandra. För mig står det klart, att utbildningen och prövningen av de unga domareaspiranterna bör i större utsträckning, än man hittills velat medgiva, förläggas till häradsrätterna och — i den mån rådhusrätterna i enlighet med de nya principerna ombildas — även till dessa. Ty även om tillfällena till självständiga förordnanden vid underrätterna minskas, äro dock tillfällena att på mångahanda andra sätt göra sig förtrogen med det nya processförfarandet där oändligt mycket rikare än i hovrätterna.

Förevarande fråga torde bliva en av de mest svårlösta vid reformens omsättande i det praktiska livet; och jag anser,

att vid det fortsatta arbetet med rättegångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmål även andra lösningar än den av departementschefen närmast förordade må kunna befinnas möjliga och lämpliga, och att förslag därtill böra till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågan utarbetas.

7:o) *Häradshövdingarnas befordran till hovrättstjänst* (k. prop. sid. 141 och 145).

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen uttalat, bland annat, att i fråga om de ordinarie domarejänsterna en viss cirkulation mellan underrätt och överrätt bör eftersträvas. I sådant syfte förordas, att vid utarbetande av löneplan en sådan läggning gives åt denna, att å ena sidan häradshövdingebeställningarna — liksom ordförandeplatserna i rådhusrätterna — bliva lockande för de yngre hovrättsledamöterna samt å den andra att till ordförande- och eventuellt vice ordförandeposterna i hovrätt kunna påräknas sökande ur underrättsordförandenens krets. Härigenom skulle vinnas, att å *varje hovrättsavdelning* förtrogenheten med och traditionerna från underrättsförfarandet alltid skulle vara väl företrädda, på samma gång som vid underrätterna den *ökade juridiska skolning*, som hovrättsarbetet är ägnat att bibringa, skulle komma till sin rätt.

En sådan tankegång skulle möjligen kunna haft något berättigande, om — efter den nya processordningens införande vid underrätt — hovrätterna alltjämt skulle hava kommit att bibehållas vid det hittillsvarande slutna och isolerade processförfarandet. Men så är ju ingalunda förhållandet. Processen i överrätt kommer att byggas på samma principer av offentlighet, muntlighet, omedelbarhet och koncentration som processen vid underrätterna. Hovrättsdomaren blir lika hemmastadd uti och förtrogen med dessa principers utövning som någonsin underrättsdomaren. Och han blir desto mera skickad att tillämpa dem, som — till följd av den mängd av olikartade mål, som från alla underrätter inströmma till hovrätten — hans erfarenhet blir långt rikare än underdomarens, vilken blott har att handlägga de ofta ganska ensartade mål, som särskilt i hans domsaga förekomma. Föredragande departementschefen har också i sitt nämnda yttrande särskilt framhållit den »ökade juridiska skolning som hovrättsarbetet» — i jämförelse med arbetet vid underrätterna — »är ägnat att bibringa». Vid sådant förhållande måste det te sig som en skriande orättvisa mot hovrätternas ledamöter, om en sådan anordning skulle bliva regel, att väl de »yngre hovrättsledamöterna» skulle uppmuntras att söka transport till häradshövdingebeställningarna, men de äldre, allt mera tränade, erfarna och kunniga ordinarie hovrättsledamöterna skulle — jämför orden »varje hovrättsavdelning» här ovan! — helt utestängas från ordförandeposterna och därmed även från den högre inkomst och mera betydande ställning, som alltid åtföljer en sluttjänst.

Säkerligen skulle också många »yngre hovrättsledamöter» begagna sig av utvägen att söka domsaga för att på så sätt gå förbi kamrater och på en bekväm omväg nå fram till ordförandeposterna i hovrätterna. Dessa sluttjänster böra enligt min mening i regeln besättas med äldre, därav förtjänta hovrättsledamöter, som sålunda vinna en rättvis befordran.

Jag anser sålunda,

att vid det fortsatta arbetet med rättsgångsreformen bör tagas under övervägande, huruvida icke beträffande nu angivna spörsmål en lösning i den av mig förordade riktningen må kunna befinnas möjlig och lämplig, och att förslag därtill bör till underlättande av riksdagens framtida ställningstagande i frågan utarbetas.

8:o) Tryckfrihetsmål.

Dessa mål handläggas för närvarande under medverkan av jury i en från handläggningen av andra slags mål avvikande i tryckfrihetsförordningen särskilt föreskriven ordning. Juryn representerar därvid det folkliga kravet på en större garanti än eljest för att det fria ordet icke undertryckes av en maktägande byråkrati. Sedan emellertid en ny rättegångsordning byggd på moderna folkliga principer genomförts, kan ifrågasättas, huruvida icke även tryckfrihetsmålen böra handläggas av de allmänna domstolarna, varvid dock såväl i underrätt som i överrätt nämnd bör medverka.

Jag anser,

att även i förevarande hänseende utredning bör verkställas och förslag utarbetas.

På grund av vad sålunda från min sida anförts, hemställer jag vördsamt,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80 måtte godkänna de däri angivna huvudgrunderna för en rättegångsreform; dock med förbehåll att Kungl. Maj:t vid det fortsatta arbetet med reformen ville taga under övervägande, huruvida icke, beträffande de här ovan punktvis upptagna särskilda frågorna, en sådan lösning, som av mig vid de olika punkterna förordats, må kunna befinnas möjlig och lämplig, samt låta i sådan riktning utarbeta förslag, vilka kunna tjäna till underlättande av riksdagens framtida definitiva ställningstagande till dessa frågor.

Stockholm den 28 februari 1931.

K. J. Ekman,
Jönköpings län.